Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריען
אונד דער פרענומעראציאָנס-פרייז
בעגיננט מיט דעם עמפֿפֿאנגע דעס
ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט
זיך אין
פעסט
וואיטצנער בולוואר נומ׳ 29
וואָהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע

יידישע
פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דרײמאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטטוואָך אונד פֿרייטאג,
אונד קאָסטעט

פֿיר עסטרייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פֿיערטעליעהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.

פֿיר׳ס אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פֿיערטעליעהר. 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

Nr. 138, איילפֿטער יאהרגאנג — פעסט, מאָנטאג טז כסליו ה׳ת׳ר׳ם׳. — Pest, den 1. Dezember 1879.

אויס דעם אונגארישען רייכסטאגע.

אין דער פֿאָרגעסטריגען זיטצונג דעס אונגארישען רייכסטאגעס בעשעפֿטיגטע מאן זיך בלאָס מיט געזעצען, אנפֿראגען אונד בעאנטוואָרטונגען. עס וואורדען מעהרערע געזוכע פֿערלעזען, דארונטער איין געזוך דעס איזענבורגער קאָמיטאטעס, דאס דער רייכסטאג געגען דען שרעקליך איבערהאנד נעהמענדען וואוכער שטרענגע אייפֿטרעטען אונד געגען דענזעלבען איינשרענקענדע געזעטצע באלדיגסט שאפֿפֿען מאגע. — דער אייסערסט-לינקע דעפּוטירטע אלעקסאנדער טשאנאדי פֿראגטע, וואַרום מאן ביז יעטצט אויף דיא געזוכע דער אָרטהאָדאָקסען איזראעליטען נאך גאר קיינען בעשייד ערטהיילטע. דיא אָרטהאָדאָקסען יודען אין אונגארן בעקלאגען זיך דאריבער, דאס מאן דען גאנצען שול-פֿאָנד אויף דאס ראבבינער-סעמינאר פֿערשווענדעט, זאָ דאס דאנן פֿיר זיא ניכטס איבריג בלייבט. דיא פֿראָממען איזראעליטען, וועלכע דיא ערריכטונג דעס ראבבינער-סעמינארס ניכט פֿערהינדערן קאָנטען, ביטטען נון, דאס מאן דען לאנדעס-שול-פֿאָנד אונטער דיא נעאָלאָגען אונד אָרטהאָדאָקסען פֿערטהיילע. דיא נעאָלאָגען קאָננען דאנן איהרען טהייל אויף דאס סעמינאר פֿערשווענדען, דיא אָרטהאָדאָקסען אבער וואָללען איהרען טהייל אונבעשעדיגט האבען אונד צו עטוואס אנדערעם פֿערווענדען. — העררף אנטוואָרטעטע דער רעפֿערענט איבער דיעזע געזוכע פֿאָלגענדעס: „איך בין בערייט, וואנן אימער איבער דיעזע אנגעלעגענהייט בעריכט צו ערשטאטטען, דא איך דיעזעלבע גרינדליך שטודירט האבע.“ — אבער דער פרעזידענט דיעזער געזוכס-קאָממיסיאָן שטעללטע דען אנטראג, מאן מאגע דיעזע אנגעלעגענהייט וויעדער איבערגעבען, דא איינצייגען ניע מיטגליעדער אין דיעזע געזוכס-קאָממיסיאָן געוועהלט וואורדען, אונד מאן מיסטע אויך דען ניי געוועהלטען מיטגליעדערן דיעזער קאָממיסיאָן געלעגענהייט געבען, דיא זאכע קעננען צו לערנען.

זאָמיט ווירד דיעזע אנגעלעגענהייט דעס איזראעליטישען לאנדעס-שול-פֿאָנדעס וויא זייט דעם יאהרע 1871 פֿאָן יאהר צו יאהר פֿערשלעפּפט אונד פֿערשאָבען אונד זיא ווירד פֿיעללייכט נאך אין דיעזעם יאהר-הונדערט ניכט אויסגעטראגען ווערדען.

נון בעאנטוואָרטעטע דער מיניסטער-פרעזידענט איינע אנפֿראגע דעס העררן העלפֿי. העלפֿי שטעללטע נעמליך אינלעגנסט דיא פֿראגע: וואַרום מאן ניכט זיינער צייט דען אונגארישען רייכסטאג דירעקט דאריבער פֿערשטענדיגטע, דאס אנדראשי אבדאנקטע אונד אנשטאטט זיינער באראָן האימערלע ערנאננט וואורדע; דאנן פֿערלאנגטע ער אויסקינפֿטע איבער דיא אורזאכע דיעזער אבדאנקונג. „איך ווייס (זאגטע העלפֿי), מאן ווירד מיר אנטוואָרטען, דאס אנדראשי דאהער אבדאנקטע, וויל ער רעגיערונגס-מידע וואר אונד קרענקליך איזט; אבער איך ווערדע דיעזער אויסזאגע קיינען גלויבען שענקען.“ — דאראויף ערוויעדערטע העררף פֿאָן טיסאַ פֿאָלגענדעס: „אב עס העררן העלפֿי גלייבט אָדער ניכט, איך קאנן נור זאגען, וואס וואהר איזט — אונד דיא וואהרהייט איזט, דאס אנדראשי אללײן אבדאנקטע, וויל ער רעגיערונגס-מידע איזט. זיינע פּאָליטיק ווירד בייבעהאלטען אונד דאס עבען בעווייזט, דאס עס נור איין וועכסעל אין דער פּערזאָן אונד קיינע ענדערונג אין דער פּאָליטיק איזט. דיא זאכע וואר אים אונגארישען אמטסבלאטטע אנגעצייגט אונד מאן מיסטע דען רייכסטאג היעפֿאָן נור דאנן פֿערשטענדיגען, וועגן ווירד דען וועכסעל אים אויסווערטיגען מיניסטעריאום אויך דאס אונגארישע מיניסטעריאום אבדאנקען ווירדע.“

דער אייסערסט-לינקע מאדאראס ריעף איינצווישען: „מיינען זיא, וויא שאדע איזט דאס, דאס ניכט אויך דיעזעס שלעכטע אונגארישע מיניסטעריאום אבדאנקט!“

דאראויף זאגטע העררף פֿאָן טיסאַ: „איך בעצווייפֿלע ניכט, דאס העררף מאדאראס אונד נאך אנדערע אונזערען ריקטריטט ווינשען; אבער איך בין לײדער נאך ניכט אין דער לאגע, מיינע אבדאנקונג היער צו פֿערקינדען.“ (פֿיעלע דעפּוטירטע לאכטען איבער דיעזען וויטץ.)

יעטצט ערהאב זיך העררף העלפֿי אונד זאגטע: „וויא דארף גראף אנדראשי רעגיערונגס-מידע זיין אונד זיך אלס קראנק אונד שוואך מעלדען? זאָ לאנגע יעמאנד אין אירגענד איינער שטעללע דעם לאנדע צום נוטצען ווירקען קאנן, דארף ער ניכט צוריקטרעטען!“

„דאס שטערט ניכט! (זאגטע העררף טיסאַ) דאס איין מיניסטער, זאָ לאנגע ער דיא קראפֿט דאצו האט, אויף זיינעם פלאטצע בלייבען מיססטע, פֿערמאג איך מיינערזייטס ניכט אנצוערקעננען. איך ווייס אבער אויך, דאס עס העררף העלפֿי מיט דיעזער זיינער בעהויפּטונג ניכט ערנסט מיינטע, וואס איך גלייך בעווייזען ווערדע — אונד צוואר: איך, גאָטט זייא דאנק, האבע נאך דיא קראפֿט, צו רעגיערען; אבער איך ווייס, וועגן איך זאגען ווירדע, דאס איך אבדאנקען וויל, ווייל איך דעם רעגיערענס שאָן איבערדריססיג בין, זאָ ווירדע העררף העלפֿי מיך דעסהאלב ניכט אנגרייפֿען, ער ווירד פֿיעלמעהר זאגען, דאס איך נאך ניע זאָ געשיידטעס געטהאן האבע!“ —

איבער דיעזען וויטץ לאכטע מאן אונד זאָמיט וואר דיא זיטצונג צו ענדע.

מיקטהאר פאשא — ערמאָרדעט.

אונגעהייערעס אייפֿזעהען מאכט דיא ערמאָרדונג דעס טירקישען גענעראלס מיקטהאר פאשא דורך דיא אלבאנעזען, דיא וויר אין פֿאָריגער נוממער נאך איינער טעלעגראפֿישען דעפּעשע קורץ געמעלדעט. אונזערע לעזער ווערדען זיך דעם נאמענס מיקטהאר פאשא נאך ערינערן; ער וואר עס יא, וועלכער דיא בעפֿעסטיגטע שטאדט קארס אין אזיען וועהרענד דעס רוסיש-טירקישען קריעגעס פֿיעלע מאָנאטע הינדורך מיט אונגעוואָהנליכעם מוטהע אונד בעוואונדערונגסווירדיגעם אייפֿער געגען איינע שטארקע רוסישע בעלאגערונגס-ארמעע פֿערטהיידיגטע. דאמאלס בעריכטעטען וויר פֿאסט אין יעדער נוממער אונזערעס בלאטטעס פֿאָן דען מיליטערישען בעוועגונגען דיעזעס בעריהמטען טירקישען גענעראלס. דעם מאננע נון, דער אויף אזיאטישעם געביעטע דען איבערמעכטיגען רוסען איינצעלנע ריהמפֿאללע שלאכטען געליעפֿערט, וואר עס בעשטיממט, אין אייראָפא פֿאָן איינער באנדע ווילדער אלבאנעזען ערשלאגען צו ווערדען. דאס מערקווירדיגסטע היעבייא איזט, דאס מאן דיא אלבאנעזען פֿיר דיעזע גרייזאמע טהאט ניכט איינמאל פֿערדאממען קאנן! —

דער פֿאלל איזט פֿאָלגענדער: אויף דעם בערלינער קאָנגרעס איזט בעצוגליך דער טירקייא מאנכעס בעשלאָססען וואָרדען, דעססען אויספֿיהרונג מיט בלוטיגען קעמפֿפֿען פֿערבונדען איזט. עס וואורדע נעמליך בעשלאָססען, מעהרערע יענער געביעטע פֿאָן דער טירקייא לאָסצורייססען, וועלכע זיא ניכט זעלבסט דיא אייגענען אייפֿשטענדע אונטערדריקען קאנן. זאָ צום ביישפּיעל וואורדען בעשטיממטע טירקישע געביעטע בעצייכנעט, וועלכע אן סערביען, מאָנטענעגראָ, רומעניען א. ז. וו. קאָממען זאָללען. דיא בעפֿאלקערונג דיעזער געביעטע וואורדע נאטירליך גאר ניכט בעפֿראגט: אב זיא אונטער טירקישער הערשאפֿט בלייבען אָדער זיך איינעם אנדערן שטאאטע אנשליעסען וויללע. אויף דעם בערלינער קאָנגרעס בעגינג מאן עבען דען פֿעהלער, דיא בעפֿאלקערונג וויא איינע שאאפֿ-העערדע צו בעטראכטען. פֿערקויפֿט יעמאנד זיין גוט אן איינען אנדערן, זאָ איזט ער יא ניכט פֿערפּפֿליכטעט, דיא שאאפֿ-העערדע, דיא אויף דיעזעם גוטע ערהאלטען ווירד, צו בעפֿראגען, אב זיא צופֿריעדען איזט, איהרען הערן צו וועכסעלן. זאָ גלייבטע אויך דער בערלינער קאָנגרעס איינפֿאך זאגען צו קאָננען: „דיעזעס געביעט נעהמט פֿאָן דער טירקייא אן סערביען, יענעס אן רומעניען, איין דריטטעס אן מאָנטענעגראָ איבער“, אהנע זיך אויך דארום צו קימערן, אב דיא בעפֿאלקערונג דיעזער געביעטע אין דיעזען „וועכסעל איהרעס העררן“ גערנע וויללינגט. אונד דיעזע שאאפֿ-ארטיגע בעהאנדלונג דער בעפֿאלקערונג זייטענס דער שטאאטס-מענגער האט זייט יע פֿיעל מענשען-בלוט געקאָסטעט. וועלכע טרייריגע ערשיינונג ווירד נונמעהר אויך בעצוגליך דער „בערלינער קאָנגרעס-בעשליססע“ זעהען.

וויר וואללען ניכט אין דיא פֿערנע בליקען, זאָנדערן בייא אונס זעלבסט בעגיננען. אונזערע מאָנארכיע וואורדע אויף דעם בערלינער קאָנגרעס בעקאננטליך מיט דער מיליטערישען בעזעטצונג באָסניענס אונד דער הערצעגאָווינא בעטרויט. אָב דיא דאָרטיגע בעפֿאלקערונג אין דיעזע בעזעטצונג דורך דיא ארמעע איינער פֿרעמדען מאכט וויללינגן ווירד — דארום קימערטע מאן זיך בלוטווענגיג. אונד וואס וואר דאס ענדע? וויר מוסטען זעהר בלוטיגע אונד זעהר קאָסטבארע שלאכטען שלאגען, ביז אונס דיעזע בעזעטצונג געלונגען איזט! איבער 7000 מענשען-לעבען אונד איבער 100 מיללאָנען גולדען קאם אונס דיא אויספֿיהרונג דיעזער בעזעטצונג צו שטעהען! אונד וואַרום? וויל דיא בעפֿאלקערונג פֿאָן באָסניען אונד דער הערצעגאָווינא געצייגט האט, דאס ניעמאנד דאס רעכט האט, זיא גלייך איינער שאאפֿ-העערדע פֿאָן איינעם הערן צום אנדערן, פֿאָן דער טירקייא צו עסטרייך-אונגארן, צו טרייבען!

דאס וואר איינעס. אבער נאך פֿריהער האטטע זיך בערייטס עבענפֿאללס אין פֿאָלגע דער בערלינער בעשליססע איין בלוטיגער פֿאלל אבגעשפּיעלט. לויט בערלינער קאָנגרעס-בעשליססעס זאללטען איינינע גרענץ-אָרטשאפֿטען פֿאָן אלבאניען אן סערביען אנגעשלאָססען ווערדען. אללײן דיא בעפֿאלקערונג דער בעטרעפֿפֿענדען אָרטשאפֿטען האטטע דורכאויס קיינע לוסט, זיך אונטער סערבישע הערשאפֿט צו בעגעבען. דער סולטאן ענטזאנדטע דאהער זיינען בעריהמטעסטען גענעראל, מעהעמעט אלי, דער בעקאננטליך איין דייטשער פֿאָן געבורט וואר, נאך נאָרד-אלבאניען, אום עס צום אנשליסע אן סערביען צו נאטהיגען. אונד וואס וואר דאס ענדע? דיא אלבאנעזען איבערפֿיעלען דען גענעראל אונד זיינע בעגלייטונג אונד שלאכטעטען אללע אב. — דיעזער פֿאלל מאכטע זייגערצייט אין גאנץ אייראָפא איינען גראדעצו ערשיטטערנדען איינדרוק.

אונד נון ווירד מאן פֿאָן דער נאכריכט בעטרעפֿפֿס דער ערמאָרדונג מיקטהאר פאשאס דורך דיא אלבאנעזען איבערראשט. דיעזער וואורדע נעמ-

דער הויפטשטאדט זיינעם פערמאָגענס, אונד זיינעם לעבענס ניכט מעהר זיכער. דיא בירגער פראגען יא דאנן מיט רעכט, ווארום זיא איינעם שטאאטע שטייערן צאהלען זאָללען, דער ניכט איינמאל דיא קראפט אָדער דאס געשיק האט, זיא פאָר דעם איבערפאללע דורך דיעבס-באנדען צו שיטצען!" — עס איזט נאָך אלל' דעם מאָגליך, דאס דיעזער ״וועלענ-דיעבשטאהל וועניגסטענס דען ניטצען האבען ווירד, דאס ווירא איינע בעססערע פאָליציא ערהאלטען ווערדען. מאן ווירד ביא אונס געוואהנליך ערסט „דורך ערליטטענען שאדען" קלוג. איזט מאן איינע מאל איבערשוועממט וואָרדען, דאנן בעגיננט מאן „פאָרזיכטס-מאסרעגעלן געגען דיא איבערשוועממונג" צו טרעפפען. איזט מאן טיכטיג בעשטאהלען וואָרדען, דאנן ערסט זיעהט מאן זיך אום איינע בעססערע פאָליציי אום, וועלכע אונס פאָר איינעם דיעבשטאהלע בעשיטצען זאָלל. — איבריגענס ווירד געמעלדעט, דאס דיא פאָליציי בערייטס איינען מאנן ערגריפפען האט, דער פערדעכטיג איזט, דיעזען ״וועלענ-דיעבשטאהל פעראיבט צו האבען: אונס וויל עס שיינען, דאס מאן וואהל דען הויפטשולדיגען אונטער דען ארבייטערן אין דער וועלטבעריהמטען ווערטהיימער'שען שלאָססער-פאבריק זוכען מיססע. דא נור איינער דיעזער ארבייטער איינען נאכשליססעל ליעפערן קאָננטע, אום דיא ווערטהיימער-שלאָססער אן דער אייזערנען טהירע דעם ״וועליער-געשעפטעס צו אָפפנען. ווא אָפט האט הערר ווערטהיימער אויסגעשריעבען: ער גיבט יעדעם 10,000 גילדען, דער זיין שלאָס מיט איינעם ניכט אין זיינער פאבריק געמאכטען שליססעל אָפפנען קאנן! ווענן יעמאנד דאס דאָך קאָננטע, דא העטטע ער יא דורך דיעזע קונסט ביא הערין ווערטהיימער זעלבסט 10,000 גילדען פערדיענען קאָננען, אָהנע איינען דיעבשטאהל פעראיבען צו מיססען. אים דיעזעם גרונדע גלייבען וויר, דאס איינער דער ארבייטער אין דער ווערטהיימער'שען פאבריק היער דיא האנד אים שפיעלע האבען דירפטע!)

* (איינע זעהר פערוויקעלטע הייראטס-געשיכטע אין אָפען.)

פאָר איניגען וואָכען שטארב אין אָפען איינע אלטע פרייא, נאמענס ראָזא שאָנבערגער, וועלכע איך איינער פערהייראטעטען קוזינע 500 גילדען פערמאכטע. דיעזעם ערב-טהייל בראכטע יעדאָך דיעזע ארמע קוזינע נעבסט איהרעם מאננע אונד מעהרערען אנדערען לייטען אין איינע זעהר אונאנגענעהמע לאגע. זיא ווארדען נעמליך פלאָטצליך אללע גאנץ אונפערמוטהעט אין איינען רעכט פיינליכען קרימינאל-פראָצעס פערוויקעלט. דער פאלל איזט פאָלגענדער: פאָר עטווא 6 יאהרען ארבייטעטע איין יידישער שוסטער-געזעללע אים באָכניא (גאַליציען) אין אָפען. דעריזעלבע היעס דוד קלאפפ אונד שטאנד אים אלטער פאָן 26 יאהרען. ער וואר איין רעכט זאָלידער, ניכטערנער מענש, אונד זאָ געלאנג עס איהם, זיך ביא דער טאָכטער איינעם קאפפעע-שענקערס, נאמענס איגנאַץ בלום, וויא ער טעגליך פריהשטיקטע, אימממער מעהר אונד מעהר איינציששמייכעלן. איינעם טאגעס ריקטע קלאפפ מיט דער פארבע הערויס אונד זאגטע צו דעם קאפפעע-שענקער וויא פאָלגט: „הערר בלום! איך קאָממע טעגליך צו איהנען פריהשטיקען. זיא וויססען, מיינע ווערקשטאטט איזט פאָן היער ווייט. נון ווערדען זיא דאָך ניכט גלייבען, דאס איך וועגען איהרעם שלעכטען „ציגאָריען-געפאנטשעס" טעגליך איינע האלבע שטונדע ווייט, אָפט אים שלעכטען וועטטער, צו איהנען היעהער קאָממע: איך ווערדע אָפפען זיין. איך ווינשע, דאס זיא מיר איהרע טאָכטער בעטטי צור פרייא געבען. איך בין וואָהל נור איין ארמער שוסטער-געזעללע, אללײן איך ווערדע איהרע טאָכטער דאָך עהרליך ערנעהרען; זיא ווירד ביא מיר וועניגסטענס ניכט פאָן „ציגאָריען-געפאנטש" לעבען מיססען!" — דיעזע ארט אונד ווייזע, וויא קלאפפ זיך אום זיינע טאָכטער בעווארב, מאכטע נאטירליך העררן בלום, דער אויף זיינען קאפפעע-שאנק ניכט וועניג שטאָלץ וואר, ביטטערע שמערצען. ער בעזאנן זיך דאהער ניכט לאנגע, זאָנדערן ערווידערטע דעם קלאפפ וויא פאָלגט: „האָרען זיא, ליעבער הערר! איך האבע זיא אין מיינען קאפפעע-שאנק ניכט געריפען. שמעקט איהנען מיין קאפפעע ניכט, בלייבען זיא צו הויזע. מיינע טאָכטער בעקאָממען זיא ניכט, זיא זינד איין „גאַליציאַנער"; זיא האבען געוויס שאָן צוויא ווייבער זיטצען געלאססען. איך האבע איבערהויפט צו איינעם „פאָלאַק" קיין פערטרויען!" — אויף דיעזע שארפע אנטוואָרט וואר קלאפפ ניכט געפאסט. ער ווישטע זיך אים ערגער דען שוייס פאָן דער שטירנע, אללײן ער בליעב טראָטצדעם ניכט אוים. ער האטטע יא אים געהיימען מיט דער יונגען „בעטטי" דיא זאכע, הינטער דעם ריקען איהרעם פאטערס, לענגסט אבגעמאכט. איינעם טאגעס טראטען נון ביידע, קלאפפ אונד בעטטי, פאָר דאָס הין מיט דער ערקלערונג, זיא וואָללען אונטער אללען אומשטענדען איין „עהע-פאאר" ווערדען. בלום וואר איין זעהר צערטליכער פאטער; ער קאָננטע דעם וואונשע זיינער איינציגען טאָכטער ניכט ווידערשטאנד לייסטען. ער ערווידערטע דאהער פריינדליך לעבעלנד: גוט, מיין קינד! ווילסט דיא איינע „פאָלאַקין" ווערדען — אים נאמען גאָטטעס: אללײן איך האבע צו איינעם „גאַליציאַנער" קיין פערטרויען. איין „פעהלער" מוס איהנען דאָך אַנהאַפטען!" — צווייא טאגע נאך דיעזעם געשפרעכע וואַרען קלאפפ אונד בעטטי בערייטס איין ברויט-פאאר. אין פיער וואָכען זאָללטע דיא האָכצייט געפייערט ווערדען. אבער דא האפפערטע עס עבען. קלאפפ וואר נעמליך נאָך ניכט מיליטער-פרייא, וועסהאלב איהם דאס הייראטען געזעטצליך גאר ניכט געשטאטטעט וואר. וויא איזט אבער דיעזעם איבעל אבצוהעלפען? נון בעפאנד זיך אבער אין פעסט צופעלליג איין גאַליצישער ציצית-הענדלער, נאמענס ברוך לייבאָוויטש, דער וועגען קרענקליכקייט נאָך צוויי-יעהריגעם דיענסטע פאָם מיליטער פיר עווינג בעפרייט וואורדע. — קלאפפ קויפטע נון דעם לייבאָוויטש זיינע ענטלאססונג אים 50 גילדען אב. יעטצט צייגטע ער דיעזען ענטלאססונגס-שיין פאָר, וועסהאלב זיינער טרויאונג קיין היגדערניס מעהר ענטגעגענשטאנד. דיא האָכצייט פאנד אין אללער אָרדנונג שטאטט. אללײן עס איזט זעלבסטפערשטענדליך, דאס דיעזעס עהע-פאאר אין דיא מאטריקען ניכט אונטער דעם נאמען קלאפפ, זאָנדערן אונטער דעם נאמען לייבאָוויטש איינגעטראגען וואורדע. היעפאָן האטטע נאטירליך ניכט בלום אונד ניכט זיינע איינציגע טאָכטער בעטטי איינע אהנונג. אין דער גראָסען שטאדט איזט אללעס מאָגליך. דיעזעס עהע-פאאר היעס נעמליך אין דען מאטריקען לייבאָוויטש, וועהרענד עס פאָן דער גאנצען וועלט קלאפפ גענאננט וואורדע. וועהרענד פאָללער 6 יאהרע וואוסטע ניעמאנד פאָן דעם גאנצען פאללע. דאס עהע-פאאר לעבטע זאָ רעכט פריעדליך. אויך בלום וואר מיט דעם געשיקע זיינער טאָכטער האלב אונד האלב אויסגעזאָהנט, דא אים דיעזער עהע בערייטס דרייא „ליסטיגע בובען" ענטשפראָססען וואַרען, וועלכע דעם אלטען מאננע פיעלע הייטערע שטונדען בערייטעטען. אונגליקליכערווייזע שטארב יעדאָך דיא אָבען ערוועהנטע ראָזא שאָנבערגער, דיא איהרער קוזינע 500 גילדען פערמאכטע. דיעזע קוזינע וואר קיינע אנדערע אלס בעטטי, וועלכע ביא דער וועלט „פרייא קלאפפ" היעס, אין דען מאטריקען יעדאָך אלס „פרייא לייבאָוויטש" איינגעטראגען וואר. אלס נון קלאפפ אים נאמען זיינער פרייא ביים געריכטע דיא 500 גילדען בעהעבען וואָללטע, דא מוסטע ער זיינען הייראטס-שיין פאָרצייגען. דער נאטירליך אויף דען נאמען לייבאָוויטש לייטעטע. דאס געלד וואורדע איהם דענן אייך אָהנע וויטערעס אויסגעפאָלגט. — ביזהער וואר אללעס אין אָרדנונג. דער צופאלל וואָללטע עס יעדאָך, דאס עבען צור צייט אלס קלאפפ דיא ערוועהנטען 500 גילדען אלס ערב-גוט זיינער פרייא בעהאָב, אויך דער פערקריפפעלטע ציצית-הענדלער ברוך לייבאָוויטש, וועדער אין פעסט הערומלונגערטע. דיעזעם פיעל נון פאָלגענדער געדאנקע איין: איך האבע מיינען מיליטער-ענטלאססונגס-שיין דעם קלאפפ אים 50 גילדען פערקויפט. אויף גרונדלאגע דעססען ער זאָדאנן געהייראטעט האט. נון, דאס

טהאטען ערלויבען, דאנן ווירד דורך דיעזע דיא רעטטונג רוסלאנדס ניכט קאָממען! — אונד איך אונגליקליכער מוסטע נאָך אייער העלפערס-העלפער זיין! איך מוסטע אייך אים הערבסטע גאר איינע געזעטצעס-ראָללע (ספר תורה) פערשאפפען, דאמיט דיינע רויב-קנעכטע דען ארמען ראבבינער אים סינאָגו בעשוואָרען, דאס ער דיא הייראטה דעם ארמען מערבען רוועלע פערהינדערע. — אללעס איזט נון דעם גובערנער פאָן נ ר אָ ד נ אָ אנגעצייגט — אונד וועהרענד דוא היער ביזט, איזט דיין גאנצעס שלאָס פאָן דער פאָליצייא דורכזוכט אונד איך זעטצטע מיינען קאָפף אלס פפאנד, דאס דוא אלס דער שווערסטע פערברעכער בעפונדען ווירסט!" — —

שאָן אין דער פיערטען וואָכע נאך דיעזעם פאָרפאללע פינדען וויר דיעזען אבשייליכען מענשען אויף דעם בעשווערליכסטען אונד שרעקליכסטען ווינטער-טראנספּאָרט נאך סיביריען. —

הייטצוטאגע געשיעהט דער טראנספּאָרט ביז צור סיבירישען גרענצע לייכטער, דא ער ביז צור גרענצע דעם אייראָפּעאישען אָסט-רוסלאנד מיטטעלס אייזענבאהן געשיעהט. אבער פאָן דער גרענצע אין דאס אינגערע סיביריענס געהאָרט אים ווינטער דער טראנספּאָרט צו דעם שרעקליכסטען דער שרעקען. סיביריען ערשטרעקט זיך אויף איינעם זאָלכען גראָסען רוימע, דער פאסט איין פינפטעל דעם ערדבאללס איינניממט. — איוואַניעף וואורדע נאך יאקוצק (אים נאָרדען סיביריענס, אן דעם פלוסע לענא) פערבאננט אונד היער איזט דיא קעלטע זאָ שטרענגע, דאס דער שוואַנינע ערד-באָדען פאָרטוועהרענד ביז צור טיעפע פאָן הונדערט מעטערן אונטער דער אָבערפלעכע געפראָרען איזט. אויף דעם מאַרשע דאהין בעגרענצען אונאבזעהבארע שנעע-פעלדער אונד אייזבעדעקטע פעלזען דען געזיכטס-קרייז. דיא נאטור ליעגט דא אין איינען עווינען ווינטער איינגעהיללט, דאס לעבען איזט דא איין בעשטענדיגער קאמפף מיט ענטבעהרונגען, מיט דען שרעקניססען דער קעלטע אונד דעם הונגערס. מאן גלייבט דא, דאס גראָב דער נאטור צו שויען, וועלכעס נור דיא נעביינע איינער אנדערן וועלט בעוואהרט, דא מאן היער נאך געביינע פאָן עלעפאנטען אונד ניל-פפערדען פינדעט, וועלכע נאך פאָן דער זינד-פלוטה (מבול) היעהערגעשוועממט וואורדען. דער אטהעם, דען דער מענש אויסהויכט, ווירד אין דער לופט זאָפאָרט געפראָרען אונד פערוואנדעלט זיך אין אייז-נאדעלן. נאמענטליך בייא איינעם גראָסען טראנספּאָרט פאָן מענשען אונד טהירען פערוואנדעלט זיך דיא אויסדינסטונג אין מילליאָנען אייז-נאדעלן, וועלכע איין זאָלכעס געריייש אין דער לופט פעראורזאכען, וויא ווענן מאן איין שטיק אטלאס צערייסט. היע אונד דא מוס מאן אויך נאָך מיט דען וואָלפען אונד אייזבערען דען קאמפף אויפנעהמען. בייא יעדעם צונעהמען דער קעלטע צערבערסטען (צערשפּרינגען) דיא שטעממע דער דיקסטען ביימע מיט איינעם לויטען קראכען, דיא ערדע שפאלטעט זיך אין אונגעהייער טיעפע שפאלטען, אונד דא אוים דער טיעפע וואססער הערפאָרדרינגט, זאָ ווירד עס זאָפאָרט צו אייז, וועלכעס אין זיינער אויסדעהנונג דיא ערד-שפאלטען נאך וויטער רייסט. דאצו מוס מאן נאָך אָפט ביז צום האלז אין דעם שנעע הערומוואטען.

איוואַניעף, וועלכער נאך מיט פיער פערוואָרפענען רויב-מאָרדערן מיט איינער שווערען קעטטע צוזאממענגעבונדען וואר, וואָללטע אָפט אויף דעם וועגע אומזינקען, דא ער דאָך צו הויזע אן דאס גוטע אונד וואָלליסטיגע לעבען געוואָהנט וואר; אבער זאָ אָפט ער שטעהען בלייבען וואָללטע, פיהלטע ער דיא פייטשע דעם קאָזאקען, וועלכער איהם „פאשאָלל! פאשאָלל!" (פאָרווערטס! פאָרווערטס!) צוגעשריען. — דא, אין דיעזער טרויריגען, אייזיגען איינאָדע פיעל איהם ערסט דאס ווארנענדע וואָרט פאָן ר' תנחום איין, דער איהם זאגטע: „עס ווירד דעראיינסט איין טאג קאָממען, אן וועלכעם זיא עס נאָך בערייען ווערדען, מיך ניכט אנגעהאָרט צו האבען!" (זיעהע 13-טע פאָרטזעטצונג.) וואָהל וואר אויך ר' תנחום נאך סיביריען פערבאננט; אבער זיינע פערבאננונג וואר בלאָס איינע פערבאננונג צור אנזיעדלונג אין אָמסק, אים זידען סיביריענס, וואָהין מאן ביז אָרענבורג מיט דער באהן טראנספּאָרטירט ווירד, אונד פאָן אָרענבורג ביז אָמסק איזט דיא רייזע מינדער-בעשווערליך. — איבריגענס ווערדען וויר באלד אויך אונזערען ר' תנחום אויפזוכען.

יא, דיעזע שרעקליכע שטיללע אין דער איינאָדע סיביריענס ווירד אָפט נור דורך דען רוף: „פאשאָלל! פאשאָלל!" אונטערבראָכען, מיט וועלכעם דיא שטרעפלינגע וויטער, וויטער אונד איממער וויטער אין דאס אינגערע סיביריענס געטריעבען ווערדען. מאן בעגעגנעט אויף דעם וויטען וועגע קיינעם מענשען, דער מיט איינעם מיטלייד האט אונד דא שוועבט מאן דאבייא נאָך אין פאָרטוועהרענדער געפאהר, דורך דאס שנעע-געשטאָבער פערשיטטעט צו ווערדען.

שריטט פיר שריטט שלעפפען זיך דיא שטרעפלינגע אונטער דער לאסט דער שווערען קעטטען דאהין! שווער שרייטען זיא דורך דיא שנעע-הויפען, אויף דענען מאן נור דיא פוס-טריטטע ווילדער טהירע ערבליקט. —

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

אין לעהרער פאן פעהיגקייט מיט זאגען קאננען: „ווענן מיינע געמיינדע מיך ניכט מאג, זא מאג איך איך זיא ניכט. איך ווערדע פריהער איינע בעססערע געמיינדע, אלס מיינע געמיינדע איינען בעססערן לעהרער ערהאלטען!" — נור אין זאלכער לעהרער פערדיענט אכטונג!

* (וואס אישטוצי ווילל?) אין היעזיגעם פאליטישעם בלאטט ברינגט דיא מיטטהיילונג, דאס אישטוצי, דער גראססטע יודען-פרעססער אונגארנס, זיך מיט דער גרינדונג איינעם יודען-פיינדליכען פעראיינעס בעשעפטיגט. דערזעלבע האט נעמליך איים דען צייטונגען ערפאהרען, דאס אין דייטשלאנד מעהרערע דערארטיגע פעראיינע עקסיסטירען אונד דאס זאגאר דער האף-פרעדיגער שטאקער אין איינעם זאלכען פעראיינע אפפענטליכע פארטרעגע האלט. נון זאגט אישטוצי: ווענן אין דעם געבילדעטען דייטשלאנד יודען-פיינדליכע פעראיינע ענטשטעהען, זא איזט עס געוויסס, דאס זאלכע פעראיינע צור רעטטונג דער מענשהייט פאר דען איבערהאנד-נעהמענדען יודען דרינגענד נאטהיג זינד. — גליקליכערווייזע האט אישטוצי ביזהער נור איינען זעהר געריגגען אנהאנג פיר זיין לעבערליכעס שטרעבען געפינדען. ווענן עס אויך אין אונגארן איים געהייסען אן יודען-פיינדען ניכט פעהלט, זא שעמט מאן זיך היער דאך, מיט זיינער יודען-פיינדליכען געזינונג אפפענטליך אויפצוטרעטען. — אישטוצי שיינט איינדעם איינעם צו פערגעססען, אין אונגארן מיט יעדער פעראיין „שטאטוטען" האבען, וועלכע איינע בעשטעטיגונג דעם מיניסטעריאמס דעם איננערן בענאטהיגען. נון איזט עס דאך געוויס, דאס אונזער מיניסטער דעם איננערן, נעמליך העהר קאלאמאן פאן טיסא, קיינע „שטאטוטען" בעשטעטיגען ווירד, דערען בעשטיממונגען געגען דיא יודישען בירגער אונגארנס געריכטעט זינד. איבערדיעס מאכט זיך אישטוצי לעכערליך, ווענן ער אויף דייטשלאנד הינווייזט. אין דייטשלאנד האבען זיך דיא יודען-פיינדליכען פעראיינע אים בעטרינקענען ארבייטערן געבילדעט. דאס ציפעלליג איך אין האף-פרעדיגער זיך איים יודען-האס הינרייסען לאסט, איזט געוויס צו בעדויערן. איבריגענס איזט עס יא בעקאנגט, דיס קאיזער ווילהעלם דעם האף-פרעדיגער בערייטס יעדע יודען-פיינדליכע בעשטרעבונג אויפס שטרענגסטע פערבאטען האט. היער קאממט אבער אין רייכסטאגס-דעפוטירטער, אין זאגענאננטער „געזעטצגעבער", אונד וויל איינען יודען-פיינדליכען פעראיין אינס לעבען רופען! דאס איזט דאך איינע שמאך. ווענן אישטוצי פאן דעם געבילדעטען דייטשלאנד ניכט עטוואס בעססערעס האט אבלערנען קאננען, זא טויגט ער ווירקליך ניכט צום רייכסטאגס-דעפוטירטען!

* (דיא טרויאונג דער ערצהערצאגין כריסטינע.) איים דער שפאנישען הויפטשטאדט מאדריד ווירד פאם 29-טען דיעזעס פאלגענדעס בעריכטעט: „דיא טרויאונג דעס קאניגס אלפאנס מיט דער ערצהערצאגין כריסטינע האט אין געגענווארט אללער היער ווייילענדען געזאנדטען דער פערשידענען מעכטע אין פייערליכער וויזע שטאטטגעפינדען. דער קאניג ערשיען אין בעגלייטונג זיינער מוטטער, דער געוועזענען קאניגין איזאבעללא, וועהרענד דיא ערצהערצאגין כריסטינע עבענפאללס אין בעגלייטונג איהרער מוטטער זיך בעפאנד. איינע איינגענבליקע פאר דער טרויאונג איבערדייכטע קאניגין איזאבעללא דער ערצהערצאגין צוויי סמאראגדע, וועלכע דיא גראססטען אונד שאנסטען אויף דער וועלט זינד. דיעזע רירהען נאך פאן דער צייט העהר, אלס דיא קאטהאליקען דיא „מויערן" אדער אראבער איים שפאניען פערטריעבען. דיעזע צוויי סמאראגדע וואורדען עבען דעם לעטצטען מויערן-קאניגע וועגגענאממען. דיא ערצהערצאגין וואר איינדעם ביי אננאהמע דיעזער גלענצענדען סמאראגדע זא גערירהט, דאס דיעס אויף אללע אנוועזענדען איינען טיעפען איינדרוק מאכטע." — דעם וויענער „טאגבלאטטע" ווירד היעריבער איים שפאניען נאך פאלגענדעס מיטגעטהיילט: „נאכדעם דיא טרויאונגס-פייערליכקייט צו ענדע וואר, פראגטע קאניג אלפאנס זיינע יוגענדליכע פרויא: ווארים זיא דען ביי דער ענטגעגגנאהמע דער שאנסטען צוויי שמאראגדען דער וועלט זא גערירהט וואר? — דיא יונגע קאניגין ערווידערטע: „וויל דיא אבשטאממונג דערזעלבען מיך אן דיא געוואלטיגען בלוט-שטראמע ערינגערטע, פאן דענען דיעזעס מיין נייעס פאטערלאנד וועגען „רעליגיאנס-קריעגע" זא אפט איבערפלוטהעט וואורדע! דיא מויערן וואורען מאהאממעדאנער. דיא קאמען דיא קאטהאליקען אונד פערניכטעטען זיא. אונד וואס האטטען אין שפאניען דיא אונגליקליכען יודען צו ערדולדען! — דיעזע מוסטען זאגאר שייטער-הייפען בעשטייגען אונד זיך וועגען איהרער רעליגיאן פערברעננען לאססען! — — מאן האט מיך מיט צוויי סמאראגדען פערעהרט, דיא פאן איינעם געטאדטעטען מויערן-קאניגע העררירען. נאך גוט, דאס מאן מיך ניכט אויך מיט איינעם „היליגען גערעטהע" איבעראשט האט, דאס איים איינער דער צערשטארטען יודישען סינאגאגען געראובט וואורדע! ווענן איך מיך אן דיעזע בלוטיגע פערגאנגענהייט שפאניענס ערינגערע, זא קאנן מיר דיעזע פיר דיא צוקינפט דיעזעם לאנדעס וועניג האפפנונג איינפלאססען! איך שטעללע נור איינען פעריליך צייכען מיינער פריהערען אונד מיינער יעטציגען היימאטה אן. אין דער עסטערייך-אונגארישען מאנארכיע זינד דיא יודען דען איבריגען שטאאטס-בירגערן גלייכגעשטעללט. אנשטאטט שייטערהייפען צו בעשטייגען, זיטצען דיעזעלבען איים פארלאמענטע אונד נעהמען אנטהייל אן דער לייטונג דעס שטאאטעס. נון, איזט עסטערייך-אונגארן היעדורך צו גרונדע געגאנגען? אונד דאך גלייבט מאן אויך היינטע נאך אין שפאניען, דאס דיא יודען, וועלכע איבעראלל דען האנדעל אונד דען פערקעהר בעלעבען, ניכט געדולדעט ווערדען דירפען, וויל זיא דעם שטאאטע געפעהרליך זינד. אין וויען האבען ראטהשילד, קאניגסווארטער אונד דערגלייכען מעננער דעם שטאאטע מעהר גענוטצט, אלס הונדערטע פאן קאטהאלישען מאגנאטען!" — דער קאניג הארטע דיעזען אייסאיינאנדערזעטצונגען זיינער יוגענדליכען געמאהלין מיט אויפמערקזאמקייט צו אונד זאגטע: „פיר דיא פערגאנגענהייט וויל איך ניכט פעראנטווארטליך זיין. דיא טאדטען מויערן אונד יודען קאנן איך נימטער לעבענדיג מאכען. אללין אין דער צוקינפט זאלל עס אנדערס ווערדען. איך האבע יא אין וויען דיא מיליטער-שולע געמאכט. איך וויים, וועלכע שטעללונג דיא יודען דארט איינגענומען; איך וויים אויך, וועלכע דיענסטע זיא דעם שטאאטע לייסטען; עס ליעגט דאהער אים אינטערעססע שפאניענס, דאס דיא יודען וויעדער אינס לאנד קאממען אונד זיך היער ניעדערלאססען. איך ווערדע דאפיר זארגע טראגען, דאס דיא יודען אין שפאניען פאן קיינער זייטע אין איהרען בעשטרעבונגען דיא א דעם גאנצען לאנדע צום נוטצען גערייכען, אירגענדוויא געהעממט ווערדען!" — זא וויט דער בעריכטערשטאטטער דעם וויענער בלאטטעס. וויר צווייפלען איינדעס, אב אלסבאלד צאהלרייכע יודען אין שפאניען איינוואנדערן ווערדען. פיעללייכט איזט דאס גאנצע נור איינע ערדיכטונג.

* (וויררען אין בולגאריען.) דיעזער טאגע פאנד אין בולגאריען איינע מיניסטער-קריזיס שטאטט. דיא בולגארישען קאממערן האבען נעמליך דיא געזעטצעס-פארלאגען דער מיניסטער אין זאלך בעלייגענדער וויזע צוריקגעוויעזען, דאס דיעזע זאגלייך צוריקטראטען. נון מיסטע זיך דער יונגע פירסט דאצו בעקוועמען, איינען העררן קאראוועלאף מיט דער בילדונג איינעס נייען מיניסטעריאמס צו בעטרייען. קאראוועלאף געהארט יעדאך דער אייסערסט לינקען אין דער בולגארישען קאממער אן, וועסהאלב דיא ניכטערנען אונד בעזאננענען דעפוטירטען אין קיין מיניסטעריאם איינטרעטען וואללען, וויא דיעזער מאנן אלס מיניסטער-פרעזידענט רעגירען זאלל. אבער קאראוועלאף האט יעטצט בערייטס זא פיעל איינפלוס, דאס ער אויך דעם רעגירענדען פירסטען ווידערשטאנד לייסטעט. ביים צוזאממענטריטטע דער קאממערן וואורדען נעמליך דער פרעזידענט, דיא וויצע-פרעזידענ-

---

מענש קייען קאנן, עס מאג פיש אדער פלייש זיין, איינערלייא פאן וועלכעם טהיערע אימטער, עס מאג שטינקען אדער ניכט, דאס פריסט דער יאקוטע ביז ער גענוג האט, דאס הייסט ביז זיין בויך אנגעשטאפפט איזט. דער שלונד דיעזער מענשען מוס נאגען אנדערס געבילדעט זיין אלס דער אונזעריגע, דענן דאס הייססטע וואססער אונד דיא הייססעסטע זופפע, וועלכע אונזערע ליפפען ניכט בעריהרען קאננטען, זינד זיא אים שטאנד, וויא אין טרונק וואססער צו פערשלינגען. דאס מערקווירדיגסטע ביי דיעזער געפרעססיגקייט איזט, דאס קיינע קראנקהייט דאראויף פאלגט. איך זאה אין נאשהאפטעס יאקוטען-קינד, וועלכעס דרייא אונשליטט-קערצען, צוויא פפונד געפראגענע בוטטער אונד אין גראססעס שטיק זייפע איינגעפרעססען, אהנע דאס איהם עטוואס געשעהען ווערע. דער פאטער דיעזעס קינדעס האט אים לייפע פאן 24 שטונדען דאס הינטער-פיערטעל איינעס גראססען אכסען זאמט 20 פפונד רינד-פעטט איינגעפרעססען אונד פיעל צערלאססענע בוטטער דאצו געטרינקען." — זא ערצעהלט דער רייזענדע.

אין דער פראווינץ יאקוצק דויערט דער שטרענגע ווינטער פאללע 7 מאנאטע. מערקווירדיגער ווייזע איזט היער נור דרייא מאנאטע לאנג זאממער זעהר הייס, אבער וועהרענד דיעזער קורצען צייט קאנן מאן דאך עטוואס אנבויען, פעלד- אונד גארטען-פריכטע וואכסען היער מיט איינער אונגלייבליכען שנעלליגקייט. אם אבענד איזט נאך אויף דען פעלדערן אללעס ארע אונד לעער אונד אם נעכסטען מארגען נעגען מיטטאג פינדעט מאן שאן דען ערד-באדען ניכט בלאס גרין, זאנדערן זאגאר מיט איינצעלנען בליטען געציערט. עבענזא שנעלל ענטוויקעלט זיך דער זאמען, וועלכען מאן אנבויט. 6 וואכען נאך דעם אנבויען קאנן מאן שאן דיא פריכטע ערנטען. אלס אורזאכע דיעזעס שנעללען וואכסטהומס געבען דיא נאטור-פארשער פאלגענדע צוויא גרינדע אן: ערסטענס איזט דא דיא ערדע אימטער פייכט אונד צווייטענס געהט דא דיא זאננע וואכען-לאנג גאר ניכט אונטער אונד בעלייכטעט אונד ערווערמט דיא ערדע אין איינעם פארט.

אין דעם לאנגען ווינטער בעשעפטיגען זיך היער דיא לייטע מיט דער צאבעל-יאגד. מאן מוס דיא צאבעל-טהיערע, וועלכע דיא טהייערסטען פעלצע ליפערן, לעבענדיג איינפאנגען, דענן דורך דאס ערשיעססען אדער ערשלאגען ווירד דאס פעלל בעשעדיגט. דיא צאבעל האלטען זיך געוואהנליך אין דען האהלען ביימען אויף אונד פאן דא פלעגט מאן זיא דורך רייך הינויסצוטרייבען אונד פאן דען הונדען פאנגען צו לאססען. מייסטענס ווירד דיעזע צאבעל-יאגד דורך דיא נאך סיביריען פערבאנטען פערברעכער בעווערקשטעלליגט.

נון וואללען וויר דען באיע-ווייכט איוואניעף אין סיביריען פערלאססען אונד ראטען דיעזע בעשרייבונג פאן סיביריען שליעסען אונד צו אונזערער געשיכטע צוריקקעהרען. פאר זיינער פערבאננונג נאך סיביריען ערצוואנג מאן איהם איין אויספאסענדעס געשטענדניס אונד בראכטע עס קלאר הערויס, דאס העררש סמיבאוו גאנץ אונשולדיג איזט. נאך דער בעווייזונג אונד פערשאפפונג דעם באיע-ווייכטעס איוואניעף ווערען אלזא אויך אללע הינדערניססע צווישען העררש סמיבאוו אונד ראוועלע בעזייטיגט, אונד דער סינאגאגע-ראבבינער קאנגטע דיא הייראטה צווישען דיעזעם בריוט-פאאר בעווערקשטעלליגען לאססען — ווענן ניכט דא ראוועלע געצוואונגענער וויזע מיט איינעם אנדערען שאן פערהייראטעט געוועזען וועהרע! —

פרומקין ליעס נעמליך דיא אונגליקליכע ראוועלע ניכט מעהר נאך געמיראוו צוריק פיהרען, זאנדערן קאנטע ער זיא נאך סינאוו שיקען, דא ער איהרען פערפאלגער איוואניעף אונשעדליך מאכטע. אלס ראוועלע דאס הויז דעם פרומקין פערליעס אונד זיך אויף דען וואגען זעטצטע, בעמערקטע זיא, וויא זיך אין פרויען-צימטער אים דאס הויז דעם פרומקין הערומדרעהטע אונד דאנן דעם וועגפאהרענדען וואגען לאנגע נאכבליקטע האטטע אונד זאגאר איין שטיק וועגעס נאכגעגאנגען וואר. — — —

וויא ערשטוינט וואר נון פרומט, דיא מוטטער פאן ראוועלע, אלס זיא פלאטצליך איהרע טאכטער אויף איינעם שאנען וואגען אין סינאוו אנקאממען זאה. דיא ארמע פרומט האטטע גאר קיינע אהנונג פאן דער געפאהר, אין וועלכער איהרע טאכטער אין דען לעטצטען טאגען שוועבטע. — אונד נון הארטע זיא, וויא דורך גאטטעס וואונדערבארע פארזעהונג איים דער גראססטען אונד האכסטען געפאהר איינע רעטטונג פאן אללען געפאהרען ענטשטעהען קאנן. ווענן דיא נאטה אם האכסטען, דא איזט גאטט אם נעכסטען. דורך דיא געוואלטזאמע ענטפיהרונג איזט זיא ניכט נור פאן דיעזער, זאנדערן אויך אויף עווינג פאן דער פערפאלגונג דעם סטאראסט גערעטטעט וואורדען, וואס איהר נאך נעבענבייא טויזענד רובעל איינגעבראכט האט!

ראוועלע וואללטע אנפאנגס דיא טויזענד רובעל ניכט אננעהמען — אונד ערסט אלס מאן איהר ערקלערטע, דאס דיעס קיין „שאנד-געלד" זאנדערן שרעקענס-געלד (ענטשעדיגונג פיר דען אויסגעשטאנדענען שרעקען) איזט, נאהם זיא דאס געלד אן.

(פארטזעטצונג פאלגט.)

ליך פאָם סולטאן צו דעם צוועקע ענטזענדעט, אום דען אנשלוס אייניגער גרענצ-אָרטע אלבאניענס אן מאָנטענעגראַ צו בעווערקשטעלליגען — וויל דער בערלינער קאָנגרעס דיעס בעפאָהלען האטטע! — איך דיעסמאל צייגטען אינדעס דיא אלבאנעזען, דאס ניעמאנד אָהנע איהרע איינווילליגונג דאס רעכט האט, דאריבער צו בעשליעסען, וואָהין זיא געהאָרען זאָללען: דא מוקטהאר פאשא זיא יעדאָך צום אנשליסע אן מאָנטענעגראַ נאָטהיגען וואָללטע, שלוגען זיא איהן אייניפאך טאָדט.

וועגן מאן דיא זאכע גענויא בעטראכטעט, קאנן מאן דיא אלבאנעזען פיר איהרע טאָדטשלעגערייא דורכאוס ניכט פערדאממען. זיא זינד עבען דעם סולטאן טרייא אונד בעטראכטען יעדען אלס פערעטהער, דער זיא צום אבפאללע פאָן דיעזעם איהרעם רעכטמעסיגען העררן אונד צום אנשלוס אן איינען אנדערן העררן נאָטהיגען וויל.

מאן ווירד זאגען: נאכדעם דער ס ו ל ט א ן זעלבסט זיינע גענעראלע נאך אלבאניען ענטזענדעט האט, העטטען דיא אלבאנעזען דאס רעכט ניכט, דיעזע גענעראלע צו טאָדטען, דיא יא נור אים „אייפטראגע דעם סולטאנס" געקאָממען זינד. — דאס איזט וואָהל ריכטיג. אללין איך דא מיססען נאך צוויא פונקטע בעאכטעט ווערדען: ערסטענס וויססען יא דיא אלבאנעזען, דאס דער סולטאן ניכט „פרייוויללינג" געוויססע געביעטע זיינעס רייכעס אבטריטט, זאָנדערן וויל ער היעצו פאָם בערלינער קאָנגרעסע „גענאָטהיגט" ווארדע. צווייטענס האט יא דער סולטאן זעלבסט דאס רעכט ניכט, דיעזעס אָדער יענעס פאָלק פאָן זיינעם רייכע אבצושניידען אונד עס איינעם אנדערן שטאאטע אבצוטרעטען: —

ביא דעם גאנצען איזט נור א י נ ע ס אייפפאללענד. וועגן דער קאָנגרעס איינגעשפראָכען האט, דאס בעשטיממטע געביעטע פאָם טירקישען רייכע לאָסצורייסען אונד אן אנדערע שטאאטען אנצושליעסען זינד, זאָ איזט עס זעלבסטפערשטענדליך, דאס דער שוואכע סולטאן היעגעגען ניכטס טהון קאנן. אללין ווער האט דעם סולטאן צו בעפעהלען, דאס ער דיא בעפאָלקערונג דיעזער געביעטע דורך זיינע איינענען גענעראלע צום אבפאללע פאָן דער טירקייא געוואלטזאם צווינגע? דער סולטאן קאנן יא זאגען: „וועגן דער קאָנגרעס געזאגט, דאס דיעזעס אלבאנעזישע געביעט אן סערביען אונד יענעס אן מאָנטענעגראַ קאָממט, זאָ ווערדע איך ניכטס דאגעגען אונטערנעהמען. אללין איך מוס וואָהל דאך ניכט זעלבסט יענעם הילפע לייסטען, דער מיך אום איין בעשטיממטעס געביעט בערויבען וויל!" — אינס געגענאיבער האט דער סולטאן קלוג געהאַנדעלט. וויר האבען דיא בעזעטצונג באָסניעס זעלבסט אייספיהרען מיססען. ער וואר יא ניכט פערפפליכטעט, זיינע גענעראלע ערשלאגען צו לאססען, דאמיט עס אינס לייכטער געלינגע, איהם צוויא פראָווינצען וועגצונעהמען!

זייט פרייטאג זינד אללע צייטונגען דער וועלט מיט דיעזער ערמאָרדונג פאָן מוקטהאר פאשא בעשעפטיגט. אללע בראכטען היעריבער לענגערע בעריכטע, בעשפרעכונגען, בעטראכטונגען אונד גראָססערע לייט-ארטיקעל — אונד זיעהע! היינטע פריה פעראָפפענטליכען אלל דיעזע צייטונגען איינע קאָנסטאנטינאָפלער דעפעשע מיטפאָלגענדער מעלדונג: דיא טירקישע רעגיערונג ל י י ג נ ע ט אלל דיעזע בעאונרוהיגענדען נאכריכטען איבער דיא ערמאָרדונג מוקטהאר פאשא'ס. מוקטהאר פאשא איזט יא נאָך גאר ניכט אין גוזיניע, ער זאָלל ערסט היינטע אין דער נעהע פאָן גוזיניע איינטרעפפען. — עס ווירד פיעללייכט נור איין אנדערער ערמאָרדעטער זיין, וועלכער עבענפאללס מוקטהאר הייסט!

נאך דיעזער דעפעשע וועררע אלזאָ דיא גאנצע געשיכטע פאָן דער ערמאָרדונג מוקטהאר פאשא'ס ניכט וואהר! — נון, וויר מיססען היעריבער ערסט איינע אמטליכע דעפעשע אבווארטען, דאמיט וויר מיט בעשטיממטהייט מעלדען קאָננען, אָב מוקטהאר פאשא ווירקליך ערמאָרדעט ווארדע אָדער ניכט.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (ט ר ו י ר י ג ע ש ו ל-צ ו ש ט ע נ ד ע.) אים סעטשעני (נעאָגראדער קאָמיטאט) ווירד איינעם היעזיגען פאָליטישען טאגע-בלאטטע פאָלגענדעס בעריכטעט: „בעקאנטליך האט דער אונגארישע קולטוס-מיניסטער אין איינעם ערלאססע פערפיגט, דאס דיא יידישען לעהרער, וועלכע אן איינער שולע דאס פראָבע-יאהר צוריקגעלעגט האבען, ווייטערס דער געמיינדע ניכט מעהר ענטלאססען ווערדען קאָננען. דיעזע פעראָרדנונג האט אין פיעלען יידישען געמיינדען באָזעס בלוט געמאכט. אין דען אללגעמיינען לאנדעס-שולגעזעטצען ווירד וואָהל פאָן דער „דעפיניטיפען" (לעבענסלענגליכען) אנשטעללונג דער שול-לעהרער געשפראָכען. אללין יענע געזעטצע בעציעהען זיך עבען נור אויף „קאָממונאל-שולען", וועלכע פאָם גאנצען אָרטע אונד פאָם שטאאטע ערהאלטען ווערדען. אנדערס פערהעלט זיך דיא זאכע בעטרעפפס דער לעהרער אן קאָנפעססיאָנעללען שולען. דא דיא קולטוס-געמיינדע דיא קאָנפעססיאָנעללע שולע אים איינענען מיטטעלן ערהאלט, וואר עס ניכט זאָ לייכט, איהר איינען לעהרער „דעפיניטיף" אייפצונאָטהיגען. אין פיעלען יידישען געמיינדען וואורדע דענן אויך מיט דען לעהרערן זעהר הייפיג געוועכסעלט, וואס פיר דען אינטעררייכט דער קינדער זעהר שעדליך וואר. דער קולטוס-מיניסטער פערפיגטע דאהער, דאס אויך דיא לעהרער אן יידישען שולען, נאכדעם זיא דאס פראָבע-יאהר בעשטאנדען האבען, ניכט מעהר וועגגעשיקט ווערדען דירפען. דיעס בעטראכטעטען מעהרערע יידישע געמיינדען, וועלכע דיא שולען נור מיט גראָססען אָפפערן ערהאלטען קאָננען, אלס איינגריפף אין דיא אייטאָנאָמיע. מאן ליעס זיך עבען נירגענדס דיעזע קולטוס-מיניסטעריעללע פעראָרדנונג געפאללען. אללין אין דער מיטטע דער סעטשעניער יידישען געמיינדע האט דיעזער ערלאס איינע וואהרע רעוואָלוציאָן הערפאָרגערופען. מאן וואָללטע נעמליך דען לעהרער ענטלאססען. דער לעהרער וואנדטע זיך אן דען קאָמיטאטס-פערוואלטונגס-אויסשוס. דיעזער זעטצטע דען לעהרער ווידער אין זיין אמט איין. דיא געמיינדע וואנדטע זיך אן דען קולטוס-מיניסטער, וועלכער נאטירליך דאס אורטהייל דעס קאָמיטאטס-פערוואלטונגס-אויסשוססעס בעשטעטיגטע. וואס טהאטען נון דיא מיטגליעדער דער סעטשעניער יידען-געמיינדע? — דא זיא אויף רעכטליכעם וועגע זיך פאָן דעם לעהרער ניכט בעפרייען קאָננטען, נאהמען זיא ראכע אן דער — שולע: זיא קאמען נעמליך אים שול-געביידע צוזאממען, ריססען דיא פענסטער אויס, צערטריממערטען טישע, בענקע אונד זעססעל, פערניכטעטען אללע פאָרגעפונדענען לעהר-מיטטעל, דאמיט דער אונטערריכט ניכט פאָרטגעזעטצט ווערדען קאנן. דער לעהרער האט בערייטס זייט אכט מאָנאטען קיין געהאלט בעקאָממען, אבער ער ריהרט זיך טראָטצדעם פאָן זיינער שטעללע ניכט, וויל זיא איהם רעכטמעסיג געביהרט." (וויר בעדויערן עס, וועגן איינע געמיינדע זיך אים פיינדעליגקייט געגען דען לעהרער צו זאָלך ראָהען האנדלונגען היגרייסען לאסט; איבריגענס קאנן מאן יא דאך ניכט וויססען, וועלכע בעשווערדען דיא געמיינדע געגען דיעזען לעהרער ווירקליך האט; עס איזט יא לייכט מאָגליך, דאס איין לעהרער, אויף זיינע לעבענסלענגליכע אנשטעללונג זיך שטיטצענד, ווירקליך אויך אום דיא גערעכטעסטען ווינשע דער געמיינדע זיך ניכט קיממערט. איין לעהרער מיט רעכטסגעפיהל ווירד געוויס ניע פערגעססען, דאס ער דיא געמיינדע, דערען ב ר א ד ע ר א י ס ט, דאך ניכט גאנץ אונבעריקזיכטיגט לאססען דארף. אללין עבען ניכט אין יעדעם שולמייסטער לעבט ווירקליכעס רעכטס-געפיהל. אינס זאגט עס איבערהויפט ניכט צו, וועגן איין לעהרער געוואלטזאם דאָרט בלייבען וויל, וואָ דיא גאנצע געמיינדע איהן האסט. ענטוועדער איזט איין זאָלכער לעהרער איין מענש אָהנע געפיהל פיר אכטונג, אָדער אבער איין איינפעדיגער מענש, דער דא ווייס, קיינע נייע אנשטעללונג מעהר ערהאלטען צו קאָננען:

פאָלליעטאָן.

דיא יודען אין רוסלאנד.

(30-טע פאָרטזעטצונג.)

אינדעססען וועהט מאן אויך אין דיעזעם נאָרד-סיביריען זעהר וואונדערבארע אונד אייסערסט-מערקווירדיגע נאטור-ערשיינונגען. אים אייסערסטען נאָרדען איזט אים זאָממער איינען מאָנאט אימטער טאג, דאס הייסט: דיא זאָננע געהט פאָללע 30 טאגע גאר ניכט אונטער. — אונד אים ווינטער איזט איין פאָללער מאָנאט פאָרטוועהרענד נאכט, דיא זאָננע געהט וועהרענד 30 טאגע גאר ניכט אויף. יא, נאָך וויטער נאָרדליכער, נעגען דען נאָרד-פאָל, זינד אים ווינטער צוויא מאָנאטע נאכט אונד אים זאָממער צוויא מאָנאטע פאָרטוועהרענד טאג. אם פונקטע דעס נאָרד-פאָלעס זעלבסט איזט איין האלבעס יאהר טאג אונד איין האלבעס יאהר נאכט. אין איינער העלפטע דעס יאהרעס געהט דאָרט דיא זאָננע גאר ניכט אויף אונד אין דער צווייטען העלפטע געהט זיא גאר ניכט אונטער.

דאס מוס דאך איין קוואלפאללעס לעבען זיין, וועגן מאן וואָכען אונד מאָנאטע לאנג דיא זאָננע ניכט זיעהט, אָדער זיא לאנגע צייט אין פינסטערער נאכט זיטצט! אבער דער מאָנד אונד דאס „נאָרד-ליכט" ערזעטצען דאָרט דאס זאָננען-ליכט. דאס נאָרד-ליכט איזט איינע ארט פאָן איינעם גלענצענדען אונד לייכטענדען רעגען-באָגען, דער דאָרט אללעס מיט זיינען פארבען-שטראהלען אויף דאס וואונדערבארסטע בעלייכטעט.

אונד ערסט וויא וואונדערבאר איזט דאָרט דאס אייז-מעער! יא, דיא פינסטערניס טאָדטען-שטיללע ווירד דאָרט נור דורך דאס דאָננערנדע צערבערסטען דעס אייזעס אונטערבראָכען. דא קאָממען מייליען-לאנגע, ברייטע אונד האָהע אייז-מאססען, שלאגען אנאיינאנדער העפטיג אן, דאס עס קראכט אונד דאָננערט, אלס אָב דיא ערדע צערשלאגען ווירדע. דאָרט איזט דאס לאנד דעס טאָדעס, דיא גאנצע נאטור איזט וויא צו איינער לייכע ערשטאררט. איינע עווריגע עבענע, בעדעקט מיט שנעע אונד אייז, זאָ בלענדענד ווייס, דאסס דאס אויגע איינען לענגערען אנבליק ניכט ערטראגען קאנן; איינע אייזיגע לופט מיט פיינעם שנעע-שטייב אונטערמישט, דער איינען בריננענדען דורסט פעראורזאכט; איין קיעלהאַלטיגער שנעע, דער ערסט געקאָכט ווערדען מוס, וועגן מאן דען דורסט דאמיט לאשען וויל. אויף דעם אייז-מעער האָרט מאן מייסטענס איין פינסטערליכעס רוישען, קראכען אונד דאָננערן, אָב דאס פאָן דען אייז-מאססען, אָדער אויס דער לופט, אָדער אויס דער טיעפע דעס וואססערס קאָממט, לאסט זיך ניכט ענטשיידען. דאס רוישען ווירד אימטער שטערקער אונד פירכטבארער. מאן זיעהט זאָלכע אייז-שאָללען פאָן זאָ ריעזענהאפטער גראָסע, דאס מאן זיא פיר אינזעלן האלטען קאנן. זיא זינד אבער ניכט אימטער פלאך זאָנדערן צייגען אָפט וואונדערבארע געבילדע. מאן זיעהט דא אייז-בערגע אונד אייז-טהעלער, אייז-שלאָססער אונד אייז-האַלען אונד ביים זאָננען-אָדער מאָנד-שיין צייגען זיא איינען וואונדערבארען גלאנץ אונד איין מערקווירדיגעס פארבען-שפיעל. דאס שטעכענד בלענדענדע ווייס דעס שנעעס וועכסעלט מיט דעם פאללען הימ-מעלבלויען קריסטאלל דעס אייזעס, דאס אים העללען שטראהל דער זאָננע אללע רעגען-באָגען-פארבען טויזענדפאך אים ווידערשיינט. פאָן לעבענדען וועזען זיעהט מאן דאָרט מייסטענס אייז-בערען, יעע-הונדע, וועלכע האלב הונד אונד האלב פיש זינד. — וויר וואָללען היער ביא דער שילדערונג דיעזעס אייז-מעערעס ניכט לענגער פערווייליען, דא וויר עס היער פאָר פיער יאהרען ביא געלעגענהייט איינער נאָרד-פאָל-פאהרער אויספיהרליך בעשריעבען האבען.

וואונדערשאן איזט אבער אויך דער איינגאנג דער זאָננע אויף דען שנעע-פעלדערן סיביריענס. אם ראנדע דעס הימטעלס ערגלעהט דער בלוט-ראָטהע שטראהל דעס ערסטען מאָרגען-שטראהלעס. דיא זאָננע געהט אויף. וויא איינע פייער-קוגעל ערשיינט זיא, דיא אויף דער לאנגען אונד ברייטען שנעע-פלעכע דאהערראָללען וויל. נון שפיעגלען טויזענדע רעגענבאָגען אויף דעם שנעע. וויא דיאמאנטען פלימטערן אונד גליטצערן עס אין דער לופט. זאָ שאָן אבער דער טאג איזט, זאָ פינסטערליך איזט דיא נאכט. אָפט ערהעבט זיך אין דער נאכט איין שטורם-ווינד אונד איבערדעקט דיא רייזענדען מיט שנעע-היגעלן אונד גאנצען שנעע-בערגען. —

נון זינד וויר אין איירקוצק אים לאנדע דער יאקוטען, וואָהין עבען דער באָנע-וויטש אייוואָניץ געבראכט ווירד. היער פאנד ער איין אנדערעס לאנד אונד אנדערע מענשען, וואָ קיינע שאָנען ריילע וואכסען. דיא יאקוטען זינד איין שוואצינעס אונד נאך האלב-ווילדעס פאלק. זיא פרעססען דאס פלייש אללער ווילדען טהיערע, וועלכע איהנען פאָרקאָממען, זעלבסט פייע ניכט אויסגענאָממען, דאהער האלטען זיך דיא סיבירישען בייערן קיינע קאטצען, וויל דיא יאקוטען דיא פייע נאָך געשיקטער פאנגען אלס דיא קאטצען. איבער דיא געשיקטלינקייט דער יאקוטען שרייבט איין סיבירישער ווענדער פאלגענדעס: „אללעס, וואס דער